

aktiiv+



MAMI, TATI, NEBREČTE, JÁ VÁM JE ZASE VYŽENU

EXKLUZIVNĚ S MICHAЕLEM KOCÁBEM
NEJEN O INVAZI ZE SRPNA 1968


report

Připraveno
ve spolupráci
s redakcí:



*Ředitel Vojenských lesů a statků ČR
Ing. Roman Vohradský před lesní správou
VLS v Obecnici, kde shodou okolností
vyrůstal. V kompletně zrenovované
prvorepublikové budově zde letos VLS
otevřely návštěvnické středisko využívající
nejmodernější informační technologie
(aplikace rozšířené reality „S námi Vám zvěř
neuteče“ zobrazující lesní zvěř).*



A ROZHOVOR

I HAJNÝ MÁ RADOST, KDYŽ MU POCHVÁLÍ LES

Novými cestami přírodě blízkého lesního hospodaření, ale i historickými mezníky našich vojenských lesů během 95 let existence podniku a dalšími, pro mnohé skrytými detaily jeho fungování nás provede generální ředitel státního podniku Vojenské lesy a statky ČR (VLS) Roman Vohradský.

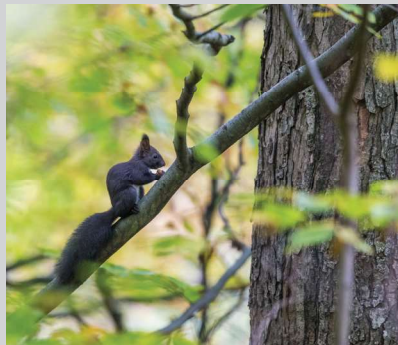
Vojenské lesy a statky letos slaví 95. výročí založení. Co byste z té dlouhé historie vypíchnul?

Především to znamená, že po celou moderní historii naši armády jsou tady Vojenské lesy s ní. Státní podnik byl založen pod názvem Vojenské lesní podniky v roce 1928 během budování ozbrojených sil tehdy nově vzniklého Československa. Založení souviselo s budováním prvního vojenského újezdu pod názvem Vojenská střelnice v Brdech. Za Rakousko-Uherska armády využívaly k cvičení lokality pronajaté, ale jak se vyvíjely moderní zbraňové systémy a jejich dostřel, tohle řešení přestalo dostačovat. Nová československá armáda hledala možnosti, kde by mohla cvičit. Což ovšem nebyl na relativně hustě osídleném území Čech a Moravy vůbec jednoduchý úkol.

Zvažovalo se několik možností: u Křivoklátku, u Písku, v České Kanadě na Jindřichohradsku, nakonec ale byla vybrána centrální část Brd. A když stát tuto lokalitu koupil, ukázalo se, že Ministerstvo národní obrany bude potřebovat organizaci, která ji bude spravovat, starat se o lesy, cesty. Z lesnického pohledu je těch 95 let fakticky jeden životní cyklus lesa. Lesnictví je běh na strašně dlouhou trať. Zemědělec na jaře zaseje a na podzim sklídí, my nyní těžíme stromy zasazené našimi pradědy v době vzniku Vojenských lesů.

Vedle Brd dnes jako VLS spravujete dalších pět lokalit, ale jen čtyři jsou aktuálně vojenskými újezdy...

Druhou lokalitou, vzniklou ještě za první republiky, byl vojenský tábor Dědice, dnešní vojenský újezd Březina u Vyškova. Většina



dalších pak vznikla po druhé světové válce, kdy stát využil odsunu sudetských Němců. Tak vznikly Boletice na Šumavě, Hradiště v Doupovských horách i Ralsko a Libavá.

Brdy a Ralsko již nefungují jako vojenské újezdy, část Brd však stále slouží výcviku jako střelnice Jince a resort obrany obě lokality drží jako území se strategickým významem pro obranu státu. Což se aktuálně ukazuje v současné napjaté geopolitické situaci jako prozíravé řešení, protože stávající kapacity ve vojenských újezdech už nároky na výcvik Armády ČR i spojeneckých vojsk přestávají dostačovat. Ví to armáda a pocítujeme to i my, protože řadu úkolů spojených se správou lesů a krajiny můžeme provádět jen ve chvílích, kdy neprobíhá výcvik. A těch volných „oken“ stále ubývá.

Státní lesy v Česku spravují v civilním sektoru Lesy ČR, liší se nějak vaše činnosti?

Lesy ČR jsou téměř výlučně lesnickou firmou, klasickým lesním hospodářem. Vojenské lesy a statky bych definoval jako jakéhosi

komplexního správce krajiny ve výcvikových prostorách. Máme tři zemědělské správy, které hospodáří výhradně v režimu ekologického zemědělství a rybářství hospodařící na vodních plochách. Ročně vyprodukujeme přes 500 tisíc kilogramů zvěřiny, 300 tisíc kilogramů biohovězího a 120 tisíc kilogramů ryb.

Podnik také ve svěřených lokalitách na vlastní účet hospodáří myslivecky – reguluje stavy zvěře, což je velmi důležité především v dnešní době po kúrovcové kalamitě, kdy jsme zodpovědní za výchovu enormního množství lesních celků s novými mladými porosty.

Jsmo také servisním partnerem ozbrojených sil, který jim poskytuje celou škálu podpůrných služeb a činností, což jistě vědí vojáci, ale méně už veřejnost. Vedle toho, že spravujeme přes 135 000 hektarů území ve vojenských újezdech a dalších návazných lokalitách, které slouží ozbrojeným složkám, udržujeme téměř 1400 hektarů cvičišť Armády ČR sečením, mulčováním a výřezem náletů. Staráme se také o údržbu, opravy a budování 750 kilometrů silnic a cest, které ozbrojené složky využívají ve svých výcvikových prostorách.

Na 1450 pracovníků strážní služby VLS střeží 190 objektů ozbrojených sil a resortu obrany a dalších 220 pracovníků VLS zajišťuje pro armádu vnější i vnitřní úklidové práce. Segment servisních činností pro resort obrany neustále roste, rozvíjí se, a armáda má díky tomu možnost se soustředit na to hlavní, co od ní stát a veřejnost očekávají – na výcvik a obranu. Byť je dominantní část tržeb VLS stále tvořena v rámci hospodaření v lesnickém sektoru, většinu pracovníků podniku dnes zaměstnávají právě servisní činnosti pro armádu.

V čem je výhodné, aby tyto činnosti zajišťoval státní podnik a nikoliv třeba soukromé společnosti?

U strážní služby divize ostrahy a služeb historicky nahrazovala armádní síly, protože vojáci se logicky mají věnovat výcviku, a ne „vartovat“ se samopalem podél plotu nebo sedět na vrátnici. U údržby budov, veřejných prostranství, ale i třeba u správy komunikací ve vojenských újezdech jde o řešení, které má logiku a přináší celou řadu synergických efektů. V každé ze šesti lokalit mají Vojenské lesy pro svou činnost správu služeb, která disponuje nákladní a stavební technikou a také technikou pro údržbu komunikací a jejich okolí. Máme stavební čety, které opravují a renovují koryta malých vodních toků v lokalitě, propustí pod komunikacemi. Máme zde

Vojenské lesy a statky zásobovat ozbrojené složky v případě mimořádných událostí – dřívím v přesně specifikovaných sortimentech, ale také štěrkem, drceným kamenivem či pískem.

Aktuálně jednáme s resortem o projektu, který nazýváme „živé konzervy“. Jak jsem už říkal, VLS ročně vyprodukuje stovky tun biohovězího, zvěřiny i ryb. Plán počítá s tím, že by sekce logistiky Ministerstva obrany pořídila mobilní bourárnu – jakási pojízdná jatka, která by v případě mobilizace zpracovávala naši produkci na jakési potravinové balíčky pro potřeby armády.

S tímto segmentem máme již určité zkušenosti, protože jsme jako podnik zprovoznili vlastní bourárnu biohovězího a zvěřiny ve Chvalšínách u Boletic, kde stejné dodávky realizujeme jak pro restaurace a gastronomické

převzaly Vojenské lesy poté, co byl vyčleněn z vojenského újezdu Boletice, a transformovaly jej v moderní rekreační resort, který dnes nabízí celou škálu ubytovacích služeb od hotelových pokojů přes rodinné chaty a turistickou ubytovnu až po stanový tábor. V roce 2020 jsme zde navíc otevřeli díky úspěšné mezinárodní spolupráci v rámci evropského programu Interreg kolem rybníku naučnou stezku a návštěvnické středisko, které z Olšiny učinilo jedno z hlavních lákadel Šumavy mimo hranice národního parku.

Dalším příkladem je lovecký zámeček Tři Trubky, kde jsme tento měsíc otevřeli expozici Domu přírody Brd. Nové návštěvnické centrum poskytuje této historické památce smysluplné využití v dalších letech.

Vojenské lesy a statky před několika lety veřejnost příliš neznala. Je o vás dnes více slyšet i díky těmto investicím do návštěvnické infrastruktury?

Před lety nás znala jen veřejnost z okolí vojenských lokalit. Byli jsme s naší prací jako by „ukrytí“ ve vojenských lokalitách, kam běžný smrtelník neměl přístup. To se začalo postupně měnit a ta hlavní změna přišla v roce 2016, kdy začal platit zákon o optimalizaci vojenských újezdů. Jestliže jsme v roce 2015 spravovali drtivou většinu území i s otevřeným Ralskem uvnitř výcvikových prostor, najednou se většina lokalit v naší správě ocitla s příchodem nového roku 2016 v civilním sektoru. Většina lidí má tuto změnu spojenou primárně se zrušením újezdu v Brdech, ale tehdy došlo také k vyčlenění rozsáhlých území z dalších výcvikových lokalit.

To znamená, že my jsme byli té komunikaci ve finále vystaveni, i kdybychom nechtěli. A my jsme navíc chtěli na tomto poli mnohem více rozvíjet naše aktivity. Asi každý se rád pochlubí svou prací – umělec je rád, když mu někdo pochválí jeho obraz, pilot stíhačky, když někdo ocení jeho dovednosti s tímto strojem a samozřejmě – každý hajný má radost, když mu někdo pochválí les. A my jsme byli skálopevně přesvědčeni, že se máme čím chlubit, protože lesy v naší správě opravdu bez nadsázky patří k nej kvalitnějším hospodářským lesům nejen v republice, ale i v kontextu Evropy.

U Vojenských lesů tak vznikl program lesní pedagogiky, která je zaměřená hlavně na práci s dětmi. Na každé z šesti lesnických divizí máme lesního pedagoga, který organizuje programy pro školy, zájmové organizace či letní tábory. Bere děti do lesa a vysvětluje jim, jak co v lese funguje a proč tomu tak je. Vedle toho vznikla celá řada aktivit pro veřejnost, která jim ukazuje naši přírodu, třeba jarní večerní výpravy za sovami, nebo práci v lese – závody tažných koní. Ale také přímo veřejnost zapojujeme do krajiny tvorby, což je příklad Brdského stromsázení, při němž mohou lidé



Brdská lokalita pod Kloboučkem, tvořená lesy s relativně přirozenou dřevinnou skladbou (věkově i prostorově rozmanitou) – „vlajková loď“ cílového stavu, ke kterému VLS v lesním hospodářství na Brdech i v dalších lokalitách směřuje. Naučná stezka Klobouček začíná několik desítek metrů od návštěvnického střediska v Obecnici.

zkrátka zázemí, strojové i lidské kapacity. Je logické a ekonomicky efektivní je využívat jak pro potřeby VLS, tak i armády.

V čem se spolupráce podniku s armádou rozšířila v poslední době?

Stále hledáme nové oblasti, kde bychom mohli být pro ozbrojené síly přínosem. Vloni jsme realizovali sérii staveb ve všech vojenských újezdech pro výcvik armády. Šlo o výstavbu železobetonových monolitických objektů vojenských cvičišť BTA (Breaching Training Area). Jde o samostatně stojící dvoupodlažní železobetonové objekty, které slouží ozbrojeným složkám k výcviku boje v zastavěných oblastech včetně používání trhavin k likvidaci dveří a podobně.

Předloni jsme se také stali na návrh Ministerstva obrany subjektem hospodářské mobilizace Správy státních hmotných rezerv. V případě vyhlášení krizového stavu budeme tedy zajišťovat dodávky pro strategické zájmy státu. Předmětem plnění jsou přesně specifikované materiální dodávky, kterými budou

společnosti, tak i pro maloobchodní trh. Zprovoznili jsme i e-shop, přes který tyto produkty nabízíme, a musím říci, že se tento segment úspěšně rozjíždí, protože jej táhne společenská poptávka po zdravém stravování. A v naší nabídce je hovězí, a to včetně steakového masa. Náš dobytek se pase ve vojenském újezdu na šumavských pastvinách, které jsou součástí přírodně chráněných území, což mimo jiné znamená, že leží mimo civilizaci a půda na nich byla po desetiletí uchráněna od intenzivních chovných metod, tedy od chemizace životního prostředí. U šumavské zvěřiny v nabídce pak je to jasně dané – tam jde o bioprodukt už ze své podstaty.

Vedle těchto servisních služeb si myslím, že se nám také daří pro resort spravovat majetek, pro nějž armáda nemá nadále využití, nebo jej v dlouhodobém horizontu využívat nepotřebuje...

Například?

Příkladem je Resort Olšina, což je bývalé vojenské rekreační zařízení na Šumavě ne daleko Lipna na břehu rybníku Olšina. Areál

v přírodní lokalitě zanechat svoji pozitivní stopu v podobě vysazených alejí stromů.

Negativní stránkou je ale zvýšený tlak některých environmentálních organizací, jež prosazují ve vojenských lokalitách často stěžejní realizovatelné věci...

Především je to prosazování a až bezhlavé vyhlášení zvláště chráněných území a bezzáhových zón ve vojenských újezdech. Lokality v naší správě jsou především lesy zvláštního určení. Vojenské újezdy zkrátka slouží primárně výcviku armády, to je hlavní veřejný zájem na těchto územích, hlavní společenská priorita. Ve zvláště chráněných územích přitom například není možné dělat terénní úpravy, což je v souvislosti s výcvikem nezbytnost. O bezzáhových zónách, plných uschlé dřevěné a další biomasy ani nemluvě. Všichni máme asi ještě v paměti obří požár vloni v Národním parku České Švýcarsko, kde se před pár lety rozhodli pro bezzáhovou v souvislosti s kůrovcovou kalamitou. Pokud bychom v řadě vojenských újezdů, kde se střídá municí, zvolili obdobný postup, pak by riziko požáru hraničilo s jistotou. Celkem se v této souvislosti dá použít citát našeho prvního prezidenta T. G. Masaryka, který použil jako protiargument odpůrcům vzniku vojenské střelnice v Brdech, kteří se i tehdy vyjádřili: „Krása Brd by nám nebyla nic platná, kdybychom ztratili svobodu.“

Jak to vypadá v současné době v lokalitách ve vaší správě po kůrovcové kalamitě?

Kůrovcovou kalamitu jsme tedy nakonec dostali pod kontrolu, například v Brdech, které jsou také tvořeny převážně smrkovými lesy, se nám kalamitní vlna podařilo zastavit díky obrovskému nasazení lidských a technických sil, ale i obranných opatření. Škody se tam pohybují z hlediska celkové rozlohy lesů v jednotkách procent. Takže když jsem mluvil



Únor 2023: zahájení Life Adapt Brdy (vlevo výrobní náměstek ředitele Ing. Ondřej Vybíral, vpravo Ing. David Novotný, ředitel divize VLS Hořovice, hospodařící v bývalém vojenském újezdu Brdy)

o dvaadvaceti milionech sazenic na obnovu po kalamitě v roce 2019, letos počítáme s výsadbou šesti a půl milionu sazenic, což je již číslo odpovídající našemu běžnému provozu. Fakticky jsme se tak letos vrátili k běžnému lesnickému hospodaření před kalamitou. Zároveň si ale dobře uvědomujeme, že nyní musíme pracovat na tom, aby se naše lesy změnily způsobem, který bude vylučovat, že se podobná tragédie odehraje za pět, deset či třeba dvacet let znovu. A my tu cestu vidíme v přírodě blízkém způsobu hospodaření, jehož pilotní projekt Life Adapt Brdy jsme letos spustili právě v Brdech.

V čem je ten projekt ojedinělý?

Především rozsahem, začínáme ho realizovat na celé rozloze ve středních Brdech v naší správě, tedy na 22 tisících hektarech a počítáme s jeho přenesením do dalších lokalit. Jedním z našich partnerů jsou Saské státní lesy, které tento model hospodaření praktikují na západní straně Krušných hor již tři desítky let. Tím pádem víme, že to funguje a dává to také ekonomický smysl.

Ten plán počítá s přerodem smrkových monokultur na druhově, věkově i výškově pestré

lesy v Brdech a obdobné skladby chceme dosáhnout i v dalších lokalitách. V obnově lesa pak dáváte velký prostor tvořivým silám přírody. Těžby probíhají výběrným způsobem, při němž ty lesní porosty vlastně jen „profeďujete“, dáváte prostor a světlo podrostnímu způsobu obnovy lesa a to bez vzniku holin. Pozitivem toho stavu pestrého lesa je pak to, že pokud jeho vývoj zasáhne nějaká kalamitní pohroma, ať už je to kůrovec, jiný škůdce i u jiného druhu stromu, houba nebo i bořivé větry, zasáhne jen část lesa a zbytek toho ekosystému bude pak dál fungovat.

Pestřejší a přírodě bližší hospodaření ale chystáme i mimo les. Aktuálně finišuje naše divize zemědělské výroby projekt agrolesnictví, který by měl lépe a přitom šetrněji využívat zemědělskou půdu v našem vlastnictví.

Na začátku jste zmínil, že 95 let je jeden životní cyklus lesa. Jak podle vás budou vojenské lesy vypadat za dalších devadesát let?

Jedno lesnické přísloví říká, že „les roste sto let“. Jsem skálopevně přesvědčen, že za sto let budou vojenské lesy mnohem krásnější a rozmanitější. Bude v nich možné vidět celou plejádu druhů včetně třeba lesních odrůd ovocných dřevin. Budou tam vzrostlé stromy i nižší patro mladších stromů. Co v lesích nenajdete, pokud nedojde k nějaké kalamitní situaci, budou odlesněné holiny. A také opločky chránící mladé porosty před okusem zvěří.

To je z laického pohledu zhruba stav, kterého chceme dosáhnout. V Brdech již dnes existuje nad obcí Obecnice místo, které bylo letos vyhlášeno přírodní rezervací díky svým pestrým lesům, jež jsou mimochodem výsledkem práce těch prvních pěti generací lesníků VLS v historii. Je to vrch Klobouček a vede přes něj naše naučná stezka, dlouhá asi tři a půl kilometru. Doporučuji se tam podívat, je to opravdu nádherný les, který je určitým předobrazem toho, kam chceme směřovat.

Text: Jan Sotona, foto: Lukáš Řezník, Jan Schejbal

KDO JE ROMAN VOHRADSKÝ?

Vyrostl v podbrdské obci Obecnice, kde mají VLS jednu ze svých lesních správ, v lesnické rodině. Vystudoval Střední lesnickou školu v Písku a následně absolvoval Českou zemědělskou univerzitu v Praze. V minulosti pracoval na řadě pozic u VLS ČR, v Lesích ČR i na Ministerstvu zemědělství ČR. Od roku 2015 až do nástupu do čela státního podniku byl ředitelem divize VLS Mimoň. V dubnu 2022 jej ministryně obrany Jana Černochová jmenovala do čela státního podniku na doporučení výběrové komise v rámci otevřeného výběrového řízení.



Roman Vohradský je předsedou rady Lesnického parku Bezděz, který je modelovým projektem vyváženého lesního hospodaření, a také členem správní rady Geoparku Ralsko. Působí jako člen komise státních závěrečných zkoušek Lesnické a dřevařské fakulty Mendelovy univerzity v Brně a člen Ústřední hodnotitelské komise trofejí CIC, což je odborná myslivecká organizace.

Proti zlu se musí bojovat
mečem!!

Michael Kocáb

*Michael Kocáb, rocker, zakladatel
a frontman skupiny Pražský výběr,
komunistickým režimem v letech
1983–1986 zakázané*

MAMI, TATI, NEBREČTE, JÁ VÁM JE ZASE VYŽENU

A report hovořil exkluzivně s Michaelem Kocábem o invazi ze srpna 1968, soužití s okupanty a následném odsunu sovětských vojsk z Československa. I po 32 letech považuje Kocáb zneplatnění smlouvy o dočasném pobytu sovětských vojsk a jejich následný odsun za největší vítězství ve svém životě. „Zvolení Václava Havla prezidentem by mohlo být dočasné, kdyby tady okupanti zůstali. Tím jsme se stali skutečně svrchovaným státem.“

Vzrušeně s kamarády pozoroval, jak do ulic vjíždějí tanky a obrněné transportéry a vnímal to v prvních chvílích jako velké dobrodružství. V Chodově u Karlových Varů chodil

do deváté třídy. „Ve čtrnácti letech člověk nebere události a věci vážně,“ hodnotí s odstupem. Psal se 21. srpna roku 1968 a pod pásy obrněnců vojsk Varšavské smlouvy

umíralo pražské jaro. Nikdo nemohl tušit, že právě Michael Kocáb jednou stane v čele parlamentní komise pro dohled na stažení sovětských vojsk.



čtrnáctiletý bych jim tehdy řekl: Mami, tati, nebrečte, já vám je zase vyženu.“

V roce 1969 se Kocábovi přestěhovali do Mladé Boleslavi. „Bydleli jsme v Husově ulici, dva baráky od naší fary nalevo bylo

„Když se pustíte do tak velkého politického zápasu, vtáhne vás to do bojového módu, který vám nedovolí to zabalit. Strach, nestrach.“

velitelství 18. gardové motostřelecké divize, vpravo na konci ulice stála velká kasárna.“ Stačilo vyklonit se z okna a viděl pochoduující „elpičko“ – typickou sovětskou vojenskou čepici. „Se sestrou jsme se bavili tím, že jsme na ně občas z prvního patra plivali a pak se rychle skryli za parapet. Později nás to přestalo bavit.“

Jeho otec jako evangelický farář pořádal v Mladé Boleslavi setkání evangelické mládeže, kde byla sovětská okupace a politika normalizace žhavým tématem. Okolí propadalo skepsi, že u nás Sověti budou navždy. Michael Kocáb ze všudypřítomných uniform se ztratil strach.

První jednání o odchodu okupantů

Kocáb byl spolu s textařem a novinářem Michalem Horáčkem od 19. září 1989, v rámci občanské iniciativy MOST, v kontaktu s tehdejší československým premiérem Ladislavem Adamcem.

„Prostřednictvím Adamcova poradce Oskara Krejčího jsme mu poslali dopis navrhuující urychlený dialog s disentem a varování, že vývoj politické situace může dramaticky vyvrcholit a dostat se mimo jakoukoliv kontrolu. Po zásahu Pohotovostního pluku na Národní třídě jsme 18. listopadu u Horáčka v bytě sepsali čtvrtý dokument iniciativy MOST a do jeho 4. bodu jsme zanesli požadavek na odsouzení sovětské okupace Československa ze srpna roku 1968.“

Kocáb pak telefonicky urgoval Krejčího, který jim v neděli 19. listopadu 1989 vyjednal schůzku u premiéra v bytě. „Na prošetření událostí na Národní třídě měl Adamec osobní zájem, stejně jako na požadavku „zajistit naplnění ústavního článku o svobodě shromažďování“, a tak hlavním tématem, na které zbylo víc času, byla nepřijatelnost dalšího prodloužení okupace sovětskými vojsky.“ Kocábovi blesklo hlavou, že jejich odsun je momentálně tím nejdůležitějším.

„Nebudete mi to věřit, ale já bych si také přál, aby už odešli,“ slyšel od Adamce. „Ale invazi musí odvolat ty státy, které ji podnikly, v čele se Sovětským svazem.“

Rocker se nebojí

Už v listopadu Kocáb s Horáčkem iniciovali dopis Občanského fóra Gorbačovovi,

ve kterém požadovali zahájení rozhovorů o ukončení pobytu sovětských vojsk na našem území. Podepsáni byli ještě Václav Havel, Jiří Křížan a Saša Vondra. Do tří dnů přišla odpověď, že Michail Gorbačov přijal žádost s porozuměním. Následovala komunikace Havel – Gorbačov a ve druhé polovině prosince odletěl nový československý premiér Marián Čalfa do Moskvy, kde začal o odsunu již konkrétně jednat.

Ještě před silvestrovskou půlnocí bylo rozhodnuto, že odsun proběhne. To bylo klíčové. Nyní bylo na ministerstvech zahraničí obou zemí, aby dojednaly podmínky a harmonogram odsunu. Dne 26. února 1990 byla v Moskvě podepsána Mezivládní dohoda o odchodu sovětských vojsk z území ČSSR. Okupanti začali z našeho území urychleně stahovat raketové brigády a jaderné hlavice. „Netušili, jak se vše bude vyvíjet, a nemohli si dovolit zanechat u nás jadernou municí.“ Raketky Sověti odvezli nejdříve z Frenštátu pod Radhoštěm, hned 26. února 1990.

Kocáb si vzal za hlavní politický cíl dosáhnout zneplatnění smlouvy o dočasném pobytu sovětských vojsk na území ČSSR z října 1968. Kdyby měl odsun probíhat na jejím základě, Sověti by dosáhli svého, neboť chtěli snižovat

Okupace připravila o život 425 obětí

Vojenský historický ústav od srpna do konce roku 1968 eviduje v souvislosti s přítomností vojsk Varšavské smlouvy a pak Sovětského svazu 137 mrtvých. Do konce sovětské dislokace v roce 1991 dalších 288, což je celkem 425 obětí na životech. Počty zraněných nelze zjistit. Někteří nesli doživotní následky.

stavy svých vojsk v souladu s celoevropským odzbrojovacím procesem.

„Říkal jsem si, že jakmile tu ostudnou smlouvu zrušíme, jejich status se opět změní na okupační.“

Na zneplatnění naléhal ve Federálním shromáždění (československém parlamentu) od ledna do března 1990. Dne 28. března 1990 mu ho Federální shromáždění schválilo a zřídilo parlamentní komisi na dohled pro stažení sovětských vojsk.

Nevoják s generály

Ač nevoják, stál Kocáb coby předseda parlamentní komise pro dohled na stažení sovětských vojsk z Československa v jedné řadě s generálmajorem Svetozárem Nadovičem, náčelníkem Úřadu pro zabezpečení odsunu sovětských vojsk, generálporučíkem Rudolfem Ducháčkem, vládním zmocněncem pro záležitosti odchodu sovětských vojsk, a s Eduardem Vorobjovem, velitelem Střední skupiny sovětských vojsk. Polistopadovou politickou garnituru reprezentoval jen Kocáb.

Všudypřítomná „elpička“

Lidé přehazovali ukazatele směru na Karlovy Vary a Cheb, aby okupanty zmátli. Dosídlenci ze Slezska, z nich někteří za druhé světové války bojovali ve wehrmachtu a pak skončili v gulazích, měli ze Sovětů panický strach, a tak ukazatele obraceli zase správně. Tím Sověty paradoxně zmátli. „Měli jsme z toho legraci, protože tanky i nákladáky jezdily neustále dokola.“

Vážnost situace si uvědomil po návratu domů. „Rodiče plakali, otce jsem viděl v slzách poprvé v životě. Začali mi vysvětlovat, co se stalo, ale nebyl jsem ještě schopen události vnímat jako oni. Kdybych mohl vrátit čas, jako

„S Nadovičem jsme dodnes blízcí přátelé. Vždy byl loajální tehdejšímu už demokratickému zřízení. Nebojácně předcházet problémům a dělal maximum pro to, aby odsun proběhl přesně podle stanoveného harmonogramu.“
S Ducháčkem, zástupcem náčelníka generálního štábu Miroslava Vacka, ministra obrany od prosince 1989 do října 1990, si už tolik nesešli. „Vacek ho v revolučních dnech pověřil přípravou akce Vlna, která měla dostat média zpět pod úplnou kontrolu ÚV KSČ.“

V hlavním hnízdě okupantů

V dubnu 1990 navštívil Kocáb Milovice, kde sídlilo velitelství Střední skupiny sovětských vojsk. „Vidět přímo hnízdo okupantů, to byla silná káva.“ Na Milovice ho nic připravit nemohlo.

Z Prahy přijela kolona složená z poslanců a důstojníků ČSLA, doprovázená vojenskou a civilní policií. Tísňovou atmosféru dokreslovala všudypřítomná vojenská technika. Z budovy velitelství vyšli plukovníci a generálové i s Eduardem Vorobjovem, velitelem Střední skupiny sovětských vojsk.

„Při úvodním jednání jsem seděl přímo proti Vorobjovovi. Vzájemně jsme se pozorovali s velkou ostražitostí. Napětí povolilo, až když mne pozval do své kanceláře. Kdyby nebyl v postavení velitele okupační armády, stali by se z nás možná i přátelé.“ Vorobjov se po návratu do SSSR stal zástupcem velitele pozemních sil sovětské armády a Kocáb oceňuje, že v roce 1994 odmítl jít bojovat do Čečenska s tím, že se jedná o řeznicinu. Později byl

Kanadské žertíky na účet Sovětů

Michael Kocáb si časem na prostředí Milovic zvykl a vymyslel kanadský žertík, kterým nepříteli zmátl. Vlastnil propisovací tužku, která vypadala jako anténa a dala se vytahovat tam a zpět. Jednou ráno se domluvil s řidičem, aby ho před velitelstvím Střední skupiny vojsk vyzvedl přesně ve dvě odpoledne. „Seděl jsem při jednání naproti generálům a ‚nenápadně‘ jsem do roztažené propisovačky hlesl: Přijďte pro mě na druhou hodinu před barák.“

Když vůz přesně na druhou dorazil, Sověti začali vyzvídat, co je to za miniaturní vysílačku. „Dlouho jim to vrtalo v hlavě.“

Kocáb doběhl i sovětského vojáka, který ho na Moravě nechtěl pustit do muničního skladu. „Dorazili jsme s komisí na místo, kde by měl být utajený muniční sklad. Všichni mě přesvědčovali, že zde nic není.“

Kocáb vyndal svůj první notebook. „Vypadal jako zařízení, kterým můžete odpálit bombu. Ve skutečnosti jsem tam měl rozepsané jen sovětské zbraňové systémy, ale on myslel, že tím přístrojem něco ovládám.“ Blafování vyšlo. Voják znejistěl a ukázal skrytý vstup do největšího sovětského muničního skladu.



Michael Kocáb spolu s textařem Michalem Horáčkem (vlevo) otevřeli otázku pobytu sovětských vojsk na československém území už dva dny po 17. listopadu v bytě tehdejšího premiéra Ladislava Adamece.

ze sovětské armády „odejít“ a stal se demokracickým kandidátem do Nejvyššího sovětu. V kontaktu s ním Kocáb není od anexy Krymu v roce 2014. „Myslím, že přestal komunikovat kvůli obavám z Putina. Anebo chce mít ve svém věku, je mu už 84 let, prostě klid.“

V Kremlu řvali

„V květnu roku 1990 mi při oficiální návštěvě Kremlu došlo, že celý odsun ještě není zdaleka nezvratný. Moskevští ‚jestřábi‘ a rigidní sověťáci na mě řvali jako na psa, jako bychom byli stále satelitem SSSR.“ Tehdejší poslanci výboru pro obranu a státní bezpečnosti i zahraničního výboru Nejvyššího sovětu bez rozloučení opustili místnost krátce po zahájení jednání.

„Absolutně zamrzli ve stalinské době, Gorbačova buď ignorovali, nebo pomlouvali. Když jsem se jím začal ohánět, šokovalo mě, když řekli: ‚O tom vašem Gorbačevovi nám vůbec nemluvte! A on přitom seděl ve stejné budově o patro výš.“

Asi za hodinu to Kocáb líčil tehdejšímu reformnímu ministru zahraničí SSSR Eduardu Ševardnadzemu. „Co se díváte? Tak to tady teď funguje.“

Nedlouho poté přicestoval na sovětskou ambasádu do Prahy šéf výboru pro obranu a státní bezpečnosti Šarin společně se skupinou poslanců Nejvyššího sovětu a konflikt se opakoval.

„Mírnější skupina tvrdila, že ubytovat tak rychle 73 500 vojáků a téměř 40 tisíc jejich



Občas si zalistuje publikacemi mapujícími odsun okupantů. Na pohovce hit tehdejší doby – tričko s nápisem Adieu CA.

Já muzikant

Sovětská strana nevěřila, že je Michael Kocáb muzikantem. Jeho vystupování na pódiu v masce Artura Ropotáma brali jako krytí agenta CIA. „Zda jsem opravdu hudebníkem, vyzvídal dokonce šéf KGB ve Střední skupině sovětských vojsk, varoval mě před ním sám Vorobjov.“ Kocáb byl zvědavý a dal se s ním do hovoru s tím, že hraje na piano. „Podíval se na mě nedůvěřivě a tázal se, zda i zpívám. Když jsem kývnul, konstatoval, že se z mé strany jedná o výborné krytí a že on zase hraje na balalajku. Nešlo jim na rozum, jak nějaký muzikant může odsunovat nejnebezpečnější armádu světa.“

rodinných příslušníků jen z Československa není možné. Ti ostřejší nesouhlasili s tím, že se Sovětský svaz vzdává svého vlivu, a proto musí být vše zastaveno, nebo alespoň rozloženo na pět až deset let. A pokud naši lidé vyjdou do ulic, tak si s nimi poradí.“

Vorobjov se vzepřel

V kritické chvíli Kocáb nechal přivolat z Milovic generála Vorobjova. Než přijel, všem zamezili přístup k telefonům. „V té době jsem měl už mobil, také mi ho sebrali a zavřeli mě s ostatními do místnosti, kde jsme 45 minut čekali na Vorobjova.“ Velitel Střední skupiny sovětských vojsk se dostavil a jasně řekl, že dokud bude ve funkci, stanovený harmonogram se dodrží do puntíku. „Stál tam úplně hrdinně, řekl, co potřeboval, zaslutoval, otočil se na patě a odešel.“

Po nějaké době přišel od Vorobjova, Gorbačovova spojence, vzkaz, že bude pravděpodobně odvolán. Hrozba se nakonec nenaplnila. „A to bylo pro odsun klíčové,“ říká dnes Kocáb. „Vše, na čem jsme se domluvili, dodržel, zádrhely se snažil odstranit.“

Jak důležité to bylo, se ukázalo šest týdnů po ukončení odsunu. Dne 19. srpna 1991 se konzervativní křídlo sovětských komunistů v čele s Gennadijem Janajevem pokusilo svrhnout Gorbačova. K puči proti Gorbačovovi se přitom schylovalo už v roce 1989. Kdyby uspěl, ke změnám ve východní a střední Evropě by možná ani nedošlo.

„Pomohlo, že jsem nebyl na vojně, a tak jsem nectil vojenskou subordinaci. Navíc jsem byl rocker a ten má smělost a odvahu v popisu práce.“

Měli jsme rozprášit zpravodajce

Kocáb někdy propadal beznaději. Zvláště při majetkoprávním vypořádání, kterého se za Sověty ujal admirál Viktor Grišin, který byl členem týmu SALT 1 a SALT 2 na omezení strategických zbraní. S ním se prý nedalo vůbec jednat. „Na půdě ministerstva zahraničních

věcí probíhalo několik kol jednání, a když jsme něco vyjednali, odjel sovětský tým do Moskvy, aby se vrátil a oznámil nám, že všechno padá a musíme o všem začít znovu.“

Česká strana nakonec nedostala nic a ještě Sovětům darovala spousty montovaných domků, aby měli kde ubytovat tak velké množ-



Jednání parlamentní komise s delegací Nejvyššího sovětu 11. 1. 1991 ve Federálním shromáždění (zleva: velitel SSKSV generál E. A. Vorobjov, velvyslanec SSSR B. D. Pankin, předseda výboru Nejvyššího sovětu pro otázky obrany a státní bezpečnosti L. V. Šarin, překladatelka, předseda parlamentní komise M. Kocáb, vládní zmocněnec R. Ducháček)

ství vojáků s rodinami. „My jsme za odsun ‚obdrželi‘ černé stavby, které dodnes na naše náklady bouráme. Hrůza,“ vyčítá si dnes Kocáb, který z Federálního shromáždění odešel spolu s posledním sovětským vojákem a závěru těchto jednání se již neúčastnil.

Mrzí ho ještě jedna věc: že se nepodařilo rozprášit velkou zpravodajskou síť na sovětské ambasádě. „Už tenkrát jsem říkal, že je potřeba zeštíhlit sovětskou ambasádu u nás úměrně tomu, kolik Čechů je v Moskvě a s ohledem na to, kolik personálu mají sovětské ambasády v jiných zemích východního bloku. A to se nepovedlo. Nebyl nikdo, kdo by se na to upnul a šel za tím jako ohař.“

Adieu C. A.

Kocáb vzpomíná, jak se ohledně oslavy odsunu sovětských vojsk marně obracel na státní orgány všech úrovní.

„Musel to vzít do rukou Pražský výběr s našim manažerem Milošem Zapletalem. Pražský výběr konečniců – s velkou mírou humorné nadsázky – zahajoval i sametovou revoluci: 23. června 1989 jsem na Děčinské kotvě v přímém přenosu řekl, že máme takovou vládu, jakou si zasloužíme, a že je nejvyšší

čas, aby se svobody a lidská práva navrátily do naší země,“ usmívá se.

Koncert Adieu C. A. (Sbohem, Sovětská armádo), na němž vystoupil i americký hudebník Frank Zappa, měl obrovský úspěch. Přišli Havel, Vorobjov, zapíval i Karel Kryl. Kocáb chtěl, aby po koncertu odletěl Vorobjov vrtulníkem na znamení definitivního odchodu, on ale trefně poznamenal: „Nene, kdybych se zřítíl, máte nás tu zítra zpátky.“

Dnes málokdo slaví, že tu okupanti už nejsou. „Výročí ukončení okupace by v USA, ve Francii, Velké Británii, v Chorvatsku, Srbsku či Izraeli bylo důvodem pro tu největší národní oslavu.“ Den 25. června 1991, kdy došlo k podpisu protokolu o odsunu sovětských vojsk z území bývalého Československa, se

nakonec stal významným výročím jako Den odchodu okupačních vojsk.

Kocáb kromě medaile předsedy Senátu dodnes neobdržel žádné české státní vyznamenání. „Hlavně že jsou pryč.“ Na jeho tváři se objeví úsměv, když prohlásí: „Alespoň mě Hospodin uchránil pokušení před pýchou.“

Text: Petr Třešňák,

foto: Jan Schejbal, archiv Michaela Kocába

Ruský drak už nesmí kousat

Michael Kocáb kvůli otci-farářovi zažil v mládí šikanu, vymezuje se proti bezpráví a velmi těžce nese napadení Ukrajiny Ruskem. „Počínání resortu obrany v čele s ministryní Janou Černochovou hodnotím na jedničku s hvězdičkou. Rovněž velmi oceňuji, že Česká republika jako první stát dodala Ukrajině tanky, zatímco ostatní teprve analyzovali situaci. Intenzitu podpory je nutné stále zvyšovat. Jako Západ nesmíme dopustit, aby ruský drak z ukrajinského těla ukousl.“